

Αἴτια τῆς παρακμῆς. Η παρακμὴ τῆς Τουρκίας δοφείλεται εἰς πολλὰ αἴτια :

1. Οι Τούρκοι ήσαν λαός πολεμικὸς κυρίως· δὲν ἦ-
γάπτων καθόλου τὴν μόρφωσιν. Πολλοὶ Τούρκοι ἀρχη-
γοὶ δὲν ἤξευραν οὔτε νὰ γράφουν οὔτε νὰ διαβά-
ζουν. Ήσαν, ὅπως λέγομεν, ἀπολίτιστοι καὶ ἔμειναν
ἀπολίτιστοι. Οὔτε εἰς τὸ ἐμπόριον ἐπεδόθησαν οὔτε
καὶ εἰς τὴν γεωργίαν, διότι τὸ ἐθεώρουν ἐξευτελιστι-
κόν. Εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς Ἐπιστήμας δὲν ἤδυνήθη-
σαν νὰ παρακολουθήσουν τὴν πρόοδον τῶν Εὐρωπαϊ-
κῶν λαῶν. "Εζων ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ διὰ τὸν πό-
λεμον. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἔπαισσαν οἱ πόλεμοι καὶ αἱ κα-
τακτήσεις μὲ τὰ πολλὰ λάφυρα, τὸ Τουρκικὸν κράτος
δὲν εἶχεν, ὅπως ἄλλοτε, ἀφθονα τὰ οἰκομικὰ
μέσα.

2. Ο στρατός των, ὅπως εἶδομεν, δὲν ἦτο πλέον
καλὰ ώργανωμένος καὶ τόσον καλὰ ὡπλισμένος, ὅπως
οἱ στρατοὶ τῶν Εὐρωπαίων.

3. Τὸ κράτος των δὲν εἶχε καλὴν διοίκη-
σιν· οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν (Πασάδες καὶ Βα-
λῆδες) ἐφρόντιζον περισσότερον διὰ τὸν ἑαυτόν των
καὶ ὅχι διὰ τὸν Σουλτάνον καὶ τὸ Κράτος. Πολλάκις
ἐπολέμουν μεταξύ των καὶ καμμιὰ φορὰ ἐστασίαζον
καὶ κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Η Τουρκία ἔμεινε κράτος
Μεσαιωνικὸν ἀπὸ ἀπόψεως ἐσωτερικῆς διοικήσεως.

4. Οι διάφοροι τέλοις λαοί, οἱ ὑπόδουλοι, ("Ελληνες
δηλ. Σέρβοι, Αλβανοί κ.λ.π.), διὰ τῆς βίας ήσαν πει-
θαρχικοί. Εύκαιριαν ἔζήτουν, διὰ νὰ κτυπήσουν τοὺς
Τούρκους καὶ ἀποκτήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

Δι' ὅλους αὐτούς τοὺς λόγους ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἥρχισε βαθμηδὸν νὰ καταπίπτῃ σχετικῶς πρὸς τὰ Εύρωπαϊκὰ Κράτη. Εἰς τὴν Ἀνατολήν ὅμως καὶ μάλιστα διὰ τοὺς ὑποδούλους ἡ Τουρκία ἔξακολουθεῖ νὰ εἶναι μέγα καὶ ἴσχυρὸν Κράτος.

Β') Οι "Ελληνες εἰς τὴν δουλείαν τῶν Τούρκων.

4ον) Τὰ βάσανα τῶν ὑποδούλων.

Οι "Ελληνες καὶ οἱ ἄλλοι Χριστιανικοὶ λαοί, ποὺ ὑπεδουλώθησαν, ὑπέφερον μεγάλα βάσανα ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς Τούρκους. Τοὺς ἐπῆραν ἐν πρώτοις τὰ καλύτερα σπίτια εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς μεγαλυτέρας Ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας μετέβαλον εἰς Τζαμιά. Τοὺς ἤρπασαν ἔπειτα οἱ Τούρκοι πασάδες τὰ μεγαλύτερα καὶ εὐφορώτερα κτήματα τῶν πεδινῶν μερῶν καὶ τὰ ἔδωσαν εἰς Τούρκους μπέ η δεις καὶ ἀγάδεις ἢ εἰς τὰ Τζαμιά των. Τὰ πρῶτα ἀπετέλεσαν τὰ τσιφλίκια, τὰ τελευταῖα δὲ ὀνομάσθησαν βακούφια. Οἱ Χριστιανοὶ γεωργοί, ὅσοι δὲν ἔφυγαν εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη, εἰργάζοντο εἰς τὰ κτήματα αὐτὰ ὡς δούλοι πάροικοι. Ἡ ζωή των ἦτο ἀθλία. "Οσοι διετήρησαν μικρὰ κτήματα ἐπλήρωνον βαρυτάτους φόρους.

"Ολοι ἀνεξαιρέτως, ἀνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ πληρώνουν φόρον, διὰ νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ζοῦν, νὰ φέρουν δηλ. ὅπως ἐλεγον, τὴν κεφαλήν των ἐπὶ τῶν ὅμων.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λεγόμενος κεφαλίκος φόρος (Τουρκικὰ χαράτσι).

’Αλλά ὁ αἰτασιώτερος καὶ μισητότερος φόρος ἦτο
ὅ φόρος τοῦ αἵματος, τὸ παῖδο μάζω μα. “Ηρπα-
ζουν δηλ. οἱ Τούρκοι τὰ καλύτερα καὶ εύρωστότερα
παιδιά τῶν Χριστιανῶν ἡλικίας 7–14 ἔτῶν καὶ τὰ ὑπε-
χρέων νὰ ἀλλάξουν τὴν θρησκείαν των καὶ νὰ γίνουν
Μουσουλμᾶνοι (ἔξισλαμισμός). Τὰ παιδιά αὐτὰ ἐλη-
σμόνουν τὴν καταγωγήν των καὶ τὴν θρησκείαν των
καὶ ἐγίνοντο φανατικοὶ Τούρκοι. ’Εσκληραγωγοῦντο
ἐπὶ πολλὰ ἔτη μὲ ἀσκήσεις καὶ συνεχῆ γυμνάσια καὶ
κατετάσσοντο εἰς τὰ Τάγματα τῶν Γενιτσάρων (Γενι-
τσαρὶ=νέος στρατός). Οἱ Γενιτσαροὶ δὲν ἐπετρέπετο
νὰ νυμφευθοῦν καὶ νὰ κάμουν οἰκογένειαν· ἥσαν εἰς
ὅλην των τὴν ζωὴν στρατιῶται, οἱ σκληρότεροι καὶ
ἀνδρειότεροι πολεμισταὶ τῆς Τουρκίας· ἐρρίπτοντο εἰς
τὸν κίνδυνον χωρὶς νὰ λογαριάζουν τὴν ζωὴν των.

’Αλλὰ καὶ ἄλλας ταπεινώσεις καὶ ἔξευτελισμοὺς
ὑπέφερον οἱ Χριστιανοὶ καὶ πρὸ πάντων οἱ “Ἐλληνες.
Καὶ τὸν πλέον ἄσημον Τούρκον ἃν συνήντων εἰς τὸν
δρόμον, ἐπρεπε νὰ τὸν χαιρετίσουν μὲ ἐδαφισίαν ὑπό-
κλισιν: «πολλὰ τὰ ἔτη σου, ἀφέντη». ’Ωραῖα ἐνδύματα
ἢ στολίδια δὲν ἐτόλμων νὰ φορέσουν. Μὲ τὴν παραμι-
κρὰν ἀφορμὴν τοὺς συνελάμβανον, τοὺς ἔδερνον καὶ
τοὺς ἐβασάνιζον· τοὺς ὠνόμαζον περιφρονητικῶς ρα-
γὶ ἀδεις (συρφετόν, κοπάδι). Εἰς τὰς μικρὰς ἐκκλησίας,
ποὺ τοὺς ἀφησαν, δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἔχουν κώδωνας.

Μὲ ἔνα λόγον ἡ περιουσία των, ἡ ζωὴ των καὶ ἡ
τιμὴ των ἦταν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ παραμικροῦ Τούρ-
κου. Οἱ πασάδες δὲ καὶ οἱ μπέηδες ἥσαν πραγματι-
κοὶ τύραννοι τῆς περιφερείας των.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Γενίτσαρος, 'Αγάς

Ε.Υ.Δ της Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΦΙΛΟΣΦΟΡΙΑΣ
Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Πολλοί Χριστιανοί όλιγόψυχοι, Σλάβοι κυρίως και Άλβανοί και πολὺ όλιγοι "Έλληνες, μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρουν ὅλα αὐτὰ τὰ βάσανα ἔδέχοντο νὰ ἔξισλαμισθοῦν καὶ ἐγίνοντο Τούρκοι. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲ Χριστιανικὸς πληθυσμὸς τῆς "Έλληνικῆς Χερσονήσου ἡλαττώθη πολύ. Καὶ ὁ "Έλληνισμὸς λοιπὸν κατὰ τὴν μακροχρόνιον δουλείαν (400 περίπου χρόνια) ἐκινδύνευσε νὰ ἔξαφανισθῇ. Διεσώθη ὅμως χάρις εἰς τὴν μεγάλην προσήλωσιν τοῦ "Έλληνος πρὸς τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν Πατρίδα.

5ον) Ἡ διάσωσις τοῦ "Έλληνισμοῦ.

Οι "Έλληνες ἔμενον, ὅπως εἶδομεν, κατὰ τὸ πλεῖστον πιστοὶ εἰς τὴν Θρησκείαν καὶ τὸ "Εθνος των. Διὰ νὰ ἀποφύγουν τὰ πολλὰ βάσανα ἔφευγον βέβαια καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰς πόλεις καὶ τὰς πεδιάδας καὶ κατέφευγον εἰς τὰ ὅρεινά μέρη ἢ εἰς ξηρὰ καὶ ἄγονα νησιά, ὅπου οἱ Τούρκοι δὲν ἥθελον νὰ ζοῦν. Μερικοὶ δὲ κατέφευγον καὶ εἰς ξένας ἀκόμη χώρας ('Ιταλίαν, 'Ενετίαν, καὶ ἀργότερα Ρωσίαν), ὅπου ἐπεδίδοντο εἰς τὸ ἐμπόριον ἢ κατετάσσοντο εἰς τὸν στρατόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν "Έλληνικῶν χωρῶν ἡλαττώθη πολύ. Κάποτε μάλιστα οἱ Τούρκοι ἐσκέφθησαν νὰ ἔξοντάσσουν ὅλως διόλου τοὺς "Έλληνας διὰ τῆς σφαγῆς ὅλων, ὅσοι δὲν θὰ ἥθελαν νὰ ἔξισλαμισθοῦν. Οἱ Τούρκοι ὅμως ἤσαν πολεμισταὶ κυρίως καὶ ἤσχολοῦντο διαρκῶς εἰς πολέμους καὶ δὲν εἶχαν διαθέσιμον χρόνον πρὸς γεωργικὰς ἔργασίας. "Ενεκα τούτου οἱ ραγιάδες τοὺς ἤσαν ἀπαραίτητοι, διὰ νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ κτήματά

των ώς γεωργοί και νὰ τοὺς διευκολύνουν εἰς τὴν ζωήν των ώς τεχνίται, ἔμποροι, ναῦται, γραμματικοὶ κ.λ.π. Δέν ἔξετέλεσαν λοιπὸν τὴν ἀπόφασίν των περὶ ὁμαδικῆς σφαγῆς· ἔδωσαν μάλιστα εἰς τοὺς ὑποδούλους καὶ μερικὰ δικαιώματα, διὰ νὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς Τούρκους· τοὺς ἐπέτρεψαν δηλ. νὰ ἔχουν τὴν Θρησκείαν των, νὰ ὅμιλοῦν τὴν γλῶσσάν των καὶ εἰς τὰ χωριά, ποὺ δὲν ἔζων Τούρκοι, τοὺς ἀφησαν νὰ ἐκλέγουν μόνοι των μίαν Ἐπιτροπήν, ἡ ὅποια νὰ τοὺς διοικῇ. Αὕτα τὰ δικαιώματα εἶναι τὰ λεγόμενα προνόμια, χάρις εἰς τὰ ὅποια οἱ Ἑλληνες κατώρθωσαν νὰ διασώσουν τὸν Ἐθνισμόν των· νὰ διατηρήσουν δηλ. τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσάν των καὶ νὰ αἰσθάνωνται διαρκῶς ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν καὶ ὅτι οἱ Τούρκοι εἶναι ξένοι κατακτηταὶ τῶν χωρῶν, αἱ ποῖαι ήσαν ἀνέκαθεν ίδιαι τῶν.

**6ον) Θρησκευτικὰ καὶ Ἐκκλησιαστικὰ προνόμια.
Ο Πατριάρχης—Ἐθνάρχης τῶν Ἑλλήνων.**

Πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ Ὀρθόδοξοι "Ἑλληνες εἶχον χωρισθῆ εἰς δύο μερίδας. Ἡ μία μερὶς ἦθελε τὴν ἐνωσιν Ὀρθοδόξων καὶ Καθολικῶν, διὰ νὰ ἔλθουν οἱ Καθολικοὶ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης εἰς βοήθειαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τῶν Τούρκων. Ἡ ἄλλη μερὶς δὲν ἦθελε τὴν ἐνωσιν τῶνδύο Ἐκκλησιῶν, διότι ἔθεωρει τὸν Πάπαν καὶ τοὺς Καθολικοὺς ώς αἵρετικούς. "Ο Μωάμεθ, ὅταν κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀντελήφθη ὅτι εἶχε συμφέρον, νὰ περιποιηθῇ τοὺς Ἀνθενωτικούς. Ἐκάλεσε λοιπὸν

τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Γεώργιον Σχολάριον καὶ διέταξε τοὺς ὄλιγους Ἑλληνας προύχοντας καὶ κληρικοὺς ποὺ ἔμειψαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ τὸν ἀναγρεύσουν Πατριάρχην. Ὁ Γεώργιος Σχολάριος, ὁ πρώτος Πατριάρχης τοῦ Τουρκοκρατουμένου Ἑλληνισμοῦ, ἔλαβε τὸ κληρικὸν ὄνομα Γεννάδιος. Ὁ Σουλτάνος ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς τιμάς, ποὺ ἀπένειμον εἰς τὸν Πατριάρχην οἱ Βυζαντινοὶ Αύτοκράτορες. Διὰ Διατάγματος ἔδωσε τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ διατηρήσουν τὴν Θρησκείαν των καὶ νὰ ἐκτελοῦν ἐλευθέρως τὰ θρησκευτικά των καθήκοντα εἰς ὅσας Ἔκκλησίας καὶ μοναστήρια τοὺς ἄφησαν οἱ Τούρκοι. Εἰς τὸν Πατριάρχην ἔδωσε τὸ δικαίωμα νὰ χειροτονῇ ἐπισκόπους, νὰ διαχειρίζεται τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν καὶ νὰ δικάζῃ τοὺς κληρικούς. Νὰ δικάζῃ ἐπίσης καὶ τὰς μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν διαφορὰς διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἄλλων κληρικῶν, ὅσάκις αὐτοὶ δὲν ἥθελον νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν Τούρκον δικαστήν (κατῆν). "Ολοὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀπέφευγον τὰ Τουρκικὰ δικαστήρια καὶ κατέφευγον πάντοτε σχεδὸν εἰς τοὺς κληρικούς, διὰ νὰ λύσουν τὰς διαφορὰς των. Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι οἱ ἀνώτεροι κληρικοὶ καὶ ὁ Πατριάρχης ἦσαν Ἑλληνες, ἔθεωροῦντο καὶ ὡς Ἀρχηγοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους. Δικαίως λοιπὸν λέγομεν ὅτι ὁ Πατριάρχης ἦτο ὅχι μόνον Θρησκευτικὸς Ἀρχηγὸς ὅλων τῶν ὑποδούλων, ἀλλὰ καὶ Ἐθνικὴς τῶν Ἑλλήνων. Τὸ Πατριαρχεῖον γίνεται τὸ Ἐθνικὸν κέντρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐγκατεστάθη εἰς τὴν πτωχικὴν συνοικίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Φανάρι.

Τὸν) Φαναριῶται.

Εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Πατριαρχείου ἐγκατεστάθησαν, ως ἦτο ἑπόμενον, καὶ δλοι οἱ σημαίνοντες **Ἐλληνες.**

Ούτο ἔφρόντιζον νὰ μορφώσουν τὰ παιδιά των, διὰ νὰ καταλάβουν ἀνώτερα ἐκκλησιαστικὰ ἄξιώματα. Οἱ Φαναριῶται ἐμάνθανον καὶ ξένας γλώσσας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Τούρκοι δὲν ἤγάπων τὴν μόρφωσιν, διότι ἡσχολοῦντο κυρίως εἰς τὰ στρατιωτικὰ ἔργα καὶ τὸν πόλεμον, ἤναγκάζοντο νὰ χρησιμοποιοῦν "Ἐλληνας εἰς τὰς ὑπηρεσίας των. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προσελαμβάνοντο οἱ "Ἐλληνες ως «γραμματικοὶ» τῶν Τούρκων πασάδων καὶ μικροὶ λογιστικοὶ ὑπάλληλοι. "Οταν δύμως κατόπιν (16ον καὶ 17ον αἰῶνα) οἱ Τούρκοι ἥλθον εἰς σχέσεις πρὸς τὰ Εύρωπαϊκὰ κράτη, ἔχρειάζοντο ἀνθρώπους μορφωμένους γνωρίζοντας ξένας γλώσσας ως διερμηνεῖς. Οἱ διερμηνεῖς αὐτοὶ ἐγίνοντο σιγὰ σιγὰ ἐμπιστοὶ τῶν Τούρκων. "Έκαστος Τούρκος πασᾶς εἶχε τὸν γραμματικὸν καὶ διε μηνέα του, ὅλλα καὶ ἡ Κυβέρνησις εἶχε τὸν ἐπίσημον καὶ ἀνώτατον διερμηνέα της. Αὐτὸς διεπραγματεύετο τὰς συνθήκας εἰρήνης μὲ τοὺς Εύρωπαίους· ἐγνώριζε λοιπὸν δλα τὰ ἀπόρρητα, δηλ. τὰ μυστικὰ τοῦ Κράτους· ἥτο δέ γας διερμηνεύεις, δὲξ ἀπορρήτων. Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν ἡ Κυβέρνησις ἔχρησιμοποίει κατὰ προτίμησιν "Ἐλληνας Φαναριώτας. "Οταν δὲ ἀργότερα ἤναγκάσθη ἡ Τουρκία νὰ δώσῃ αὐτοδιοίκησιν εἰς τὴν Μολδαβίαν κα

Βλαχίαν, τὴν σημερινήν Ρουμανίαν, Φαναριώτας ἔστελλε νὰ διοικήσουν ως 'Ηγεμόνε; τὰς χώρας αὐτάς.

Οἱ Μεγάλοι Διερμηνεῖς καὶ 'Ηγεμόνες ὑπηρέτουν βέβαια πιστῶς τοὺς Τούρκους ὅπου ὅμως καὶ ὅπως ἥδυναντο, ὑπεστήριζον καὶ εὔηργέτουν τοὺς ὁμοφύλους των "Ἐλληνας. "Ἐλληνας δηλ. προσελάμβανον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των καὶ τοὺς ἔχρησιμοποίουν διὰ τὴν διοίκησιν τῶν 'Ηγεμονιῶν των. "Ἐλληνας, ἀξιωματικούς κυρίως ἀλλὰ καὶ στρατιώτας, εἶχον εἰς τὰς φρουράς των σχολεῖα 'Ἐλληνικὰ ἴδρυσον εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐπλήρωνον διὰ τὴν λειτουργίαν των κ.λ.π. Οἱ 'Ηγεμόνες δηλ. ἔκαμαν τὰς πρωτευούσας τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας Βουκουρέστιον καὶ Ἰάσιον κέντρα 'Ἐλληνικά, ὅπου κατέφευγον καὶ πολλοὶ "Ἐλληνες ἐκ τῶν κυρίως Ελληνικῶν χωρῶν. Μεγάλοι διερμηνεῖς καὶ ἡγεμόνες ἔγιναν Μαυροκορδᾶτοι, Μουροῦζαι, Σοῦτσοι, Καρατζάδες, 'Υψηλάνται κ.λ.π. Ἐκ τῶν 30 ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας δύο μόνον δὲν ἦσαν "Ἐλληνες.

8ον) Πολιτικὰ προνόμια. Κοινότητες.

Εἶδομεν ὅτι οἱ "Ἐλληνες τῶν πεδινῶν μερῶν κατέφευγον εἰς τὰ ὄρεινά ἡ εἰς ξηρά καὶ ἄγονα νησιά, ὅπου δὲν ἦθελον νὰ κατοικοῦν Τοῦρκοι. 'Εκεῖ ἡ σχολοῦντο κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν γεωργίαν καὶ κηπουρικήν καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.'Αργότερα ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὴν βιοτεχνίαν καὶ βιομηχανίαν, κατεργάζοντο δηλ. τὰ δέρματα καὶ τὰ μαλλιά τῶν ζώων καὶ ἐδημιούργησαν βιομηχανίαν δερμάτων,

γουναρικῶν καὶ ἔριουργίαν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ 'Ηπειρον' ἐσκαππτὸν τὴν γῆν, διὰ νὰ εὔρουν καὶ κατεργασθοῦν μέταλλα διάφορα, ὅπως λ.χ. ἄργυρον εἰς τὴν Χαλκιδικήν. Εἰς τὴν Χίον, τὴν ὥραίαν καὶ εὐφόρον νῆσον, ἐκαλλιέργουν κηπουρικὰ εῖδη καὶ τὰ περίφημα μαστιχόδενδρα. Εἰς τὰ Ἀμπελάκια τῆς Θεσσαλίας κατειργάζοντο τὸν βάμβακα.

Εἰς τὰ μέρη αὐτὰ δὲν ἦσαν ἐγκατεστημένοι μονίμως Τούρκοι. Οἱ "Ἐλληνες λοιπὸν κάτοικοι, ὅπως ἦσαν συνηθισμένοι ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν, ἔξελεγον μίαν Ἐπιτροπὴν ἀπὸ συγχωριανούς των, διὰ νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ νεκροταφεῖα, νὰ λύουν τὰς μικροδιαφοράς των καὶ ἐν γένει νὰ διοικοῦν.

Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἐπιτροπὴν ὀνομάζοντο Προεστοὶ ἢ Δημογέροντες (οἱ Τούρκοι τοὺς ἔλεγον Κοτζαμπάσηδες). Οὗτοι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀνέλαβον νὰ εἰσπράττουν καὶ τοὺς φόρους καὶ νὰ τοὺς δίδουν ὅλους μαζὶ εἰς τοὺς Τούρκους. Τοῦτο ἦτο μεγάλη εὐκολία διὰ τοὺς Τούρκους καὶ δι' αὐτὸ τοὺς ἀφησαν νὰ διοικοῦν μόνοι των τὰ χωριά των ἢ πολλὰ χωριά μαζὶ διὰ τῶν Δημογερόντων. Ἡ αὐτοδιοίκησις αὕτη εἶναι τὰ λεγόμενα πολιτικὰ προνόμια τῶν 'Ἐλλήνων. Τὰ χωριά ποὺ εἶχον τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγουν ἴδιοι των ἀρχοντας, διὰ νὰ διοικοῦν τὰ «κοινά», ἐλέγοντο Κοινότητες.

Οἱ Δημογέροντες ἐκαλοῦντο καμμιὰ φορὰ ὑπὸ τοῦ Τούρκου πασᾶ Διοικητοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἐπαρχίας, διὰ νὰ σκεφθοῦν μαζὶ διὰ διάφορα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΑΚΑΡΗ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΜΟΣΧΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ζητήματα. Κολακεύοντες καὶ δωροδοκοῦν τες οἱ προεστοὶ τοὺς ἐπισῆμους Τούρκους ἀπέκτων μεγάλην δύναμιν· ταὺς ἐφοβοῦντο πολλάκις καὶ αὐτοὶ οἱ Τούρκοι.

Μὴ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἐμπορευόμενοι τὰ προϊόντα τῆς γῆς ἢ τῆς ἔργασίας των οἱ κάτοικοι τῶν Κοινοτήτων ἐπλούτησαν. Τὰ Μαδεμοχώρια (360 χωριά) τῆς Χαλκιδικῆς ἐπλήρωναν κατ' ἔτος ὡς φόρον 220 ὄκ. ἀργύρου. Τὰ Ἀμπελάκια τῶν Τεμπῶν εἶχον ὑποκαταστήματα ἐμπορικὰ εἰς τὴν Βιέννην, τὴν Τεργέστην, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Σμύρνην, κ.λ.π. "Ἄλλαι Κοινότητες είναι τὰ 24 χωριά τοῦ Πηλίου, ὅπου κατειργάζοντο τὴν μέταξαν καὶ μάλλινα σκεπάσματα, τὰ Ζαγοροχώρια τῆς Ἡπείρου, ἢ Λεβάδεια, αἱ Ἀθηναὶ, ἢ Χίος, αἱ Πελοποννησιακαὶ Κοινότητες τῶν Νήσων, διὰ τὰς ὅποιας θὰ κάμωμεν ἴδιαίτερον λόγον.

Τὸν πλοῦτόν των οἱ κάτοικοι τῶν Κοινοτήτων ἔχρησιμοποίησαν, καὶ διὰ νὰ προπαρασκευάσουν καὶ ἐνισχύσουν τὴν ἐπανάστασιν.

**9ον) Αἱ Ναυτικαὶ Κοινότητες. Ναυτιλία
καὶ Ἐμπόριον—Κοινότητες Ἐξωτερικοῦ.**

Εἰς τὰς νήσους, ὅπου πλὴν τῆς Κρήτης δὲν ὑπῆρχον Τούρκοι, διότι δὲν τοὺς ἤρεσεν ὁ ναυτικὸς βίος, οἱ Ἑλληνες ἡσχολοῦντο εἰς τὴν ἄλιείαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ μικρὸν ἐμπόριον εἰς τὰ παράλια τοῦ Αιγαίου πελάγους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνία καὶ

βραδεῖα ἡτο (δὲν ὑπῆρχον τότε σιδηρόδρομοι καὶ αὐτοκίνητα) καὶ δχι τόσον ἀσφαλής (ληστεία), διὰ τοῦτο τὸ διά θαλάσσης ἐμπόριον ἀνεπτύχθη πολύ. Οἱ "Ἐλληνες ναυτικοὶ ἥσαν συγχρόνως καὶ ἔμποροι. Τολμηροὶ καὶ ἐπιτήδειοι, καθὼς ἥσαν, κατεσκένασαν μεγαλύτερα πλοῖα καὶ ἔφθανον μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Εὔξείνου καὶ μέχρι τοῦ Γιβραλτάρ. Κατὰ τὸν 18ον αἰώνα ἔπλεον καὶ πέραν τοῦ Γιβραλτάρ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν.

Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων καὶ τῶν παραλιακῶν πόλεων, ποὺ ἡσχολοῦντο εἰς τὸ ἐμπόριον, εἶχον καὶ αὐτοὶ αὐτοδιοίκησιν. Είναι αἱ λεγόμεναι Ναυτικαὶ Κοινότητες.

Εἰς πολλὰς ἔξ ἄλλου παραλιακάς πόλεις τῆς Εὐρώπης ἐγκατεστάθησαν "Ἐλληνες φεύγοντες ἀπὸ τὴν πατρίδα των ἡσχολοῦντο καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ μὲ τούτους κυρίως ἔκαμνον τὸ ἐμπόριόν των οἱ "Ἐλληνες ἐμποροπλοίαρχοι. Γύρω ἀπὸ τοὺς πρώτους αὐτοὺς ἐμπόρους ἐγκατεστάθησαν σιγὰ σιγὰ καὶ ἄλλοι ἐκπατριζόμενοι "Ἐλληνες καὶ τοιουτοτρόπως δλόκληροι συνοικίαι "Ἐλληνικαὶ ἐδημιουργήθησαν. Αἱ μικραὶ αὗται "Ἐλληνικαὶ παροικίαι συνετήρουν Ἐκκλησίας, ἵδρυον σχολεῖα "Ἐλληνικά. Αὗται είναι αἱ "Ἐλληνικαὶ Κοινότητες τοῦ Ἑξωτερικοῦ, αἱ δποῖαι διατηροῦνται μέχρι σήμερον εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ρουμανίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀκμάζουσαι "Ἐλληνικαὶ Κοινότητες ἥσαν εἰς Ἐνετίαν, Τεργέστην, Γένουαν, Βιέννην, Λειψίαν, Μόσχαν καὶ Ὁδησσόν. Διὰ τούτων ἀνεπτύχθη πολὺ τὸ "Ἐλληνικὸν ἐμπόριον
"Ιστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος—Β. Πετρούνια, ἑκδ. Γ' δητ. 5.000 3

τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας. Πολὺ ἐβοήθησεν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ προστασία τῆς Ρωσίας. Ἀπὸ τοῦ 1774 ἡ Αἰκατερίνη ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς "Ἐλληνας ἐμποροπλοιάρχους νὰ πλέουν μὲ Ρωσικὴν σημαίαν καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς Τούρκους νὰ ἀφίνουν τὰ "Ἐλληνικὰ πλοῖα νὰ περνοῦν ἐλευθέρως τὸν Ἐλλήσποντον καὶ τὸν Βόσπορον. Ἀπὸ τότε τὰ σιτάρια τῆς Ρωσίας μετέφερον εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην ἀποκλειστικῶς σχεδὸν "Ἐλληνες ἐμποροπλοιάρχοι, οἱ ὅποιοι κατεσκεύαζον πλέον μεγαλύτερα καὶ περισσότερα πλοῖα. Εἰς τὰ νησιὰ ὑπῆρχον πολλοὶ πλούσιοι· οἱ Κουντουριῶται τῆς "Υδρας εἶχον τόσον πολλὰ χρήματα, ὥστε ἐφύλασσον τὰ χρυσᾶ νομίσματα εἰς δεξαμενὰς (στέρνας).

Καὶ τὰ χρήματα αὐτά, ὅπως καὶ τὰ πλοῖα ἔχρησιμοποιήθησαν, ώς θὰ ἴδωμεν, κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Κατὰ τὸ 1820 ὑπῆρχον ὑπερτετρακόσια μικρὰ καὶ μεγάλα πλοῖα ἐμπορικὰ "Ἐλληνικὰ εἰς τὰς κυριωτέρας ναυτικὰς κοινότητας, τῆς "Υδρας δηλ., τῶν Σπετσῶν, τῶν Ψαρῶν, τῆς Μυκόνου, τῆς Κάσου καὶ τοῦ Γαλαξειδίου.

Διὰ τῶν Κοινοτήτων καὶ τοῦ Ἐμπορίου ὡργανώθησαν αἱ οἰκονομικαὶ δυνάμεις τοῦ Τουρκοκρατουμένου "Ἐλληνισμοῦ, ἐπὶ τῶν ὅποιων ἐστηρίχθη ἡ μεγάλη Ἐπανάστασις.